

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מדירר ועד הסלפי: סוגיות באמנות הדיוקן - 5859

תאריך עדכון אחרון 30-01-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תולדות האמנות

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר גל ונטורה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: gal.ventura@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ימי רביעי 14:30-15:30, בתיאום מראש, חדר 6830.

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

על פי מילון אבן שושן, דיוקן הוא מחד "מראה הפנים, תואר-פרצוף של אדם, " אך בה בעת גם "פורטרט, ציור של פני אדם, " דהיינו ייצוג מראה פניו של אדם: "תואר פנים, מראה הפנים" במילותיו של מחבר המילון. משמעות זו טמונה במונח עצמו, הלקוח מהמילים היווניות *dyo* (שניים) *eikon* (תמונה), או במילים אחרות - דימוי שני, עצם חזותי המורה על מראה הפנים, מתוסף אליו וכופל אותו. משתמע מכך שדיוקן הוא ייצוג מעצם מהותו - סובייקט שהפך לאובייקט. סוגיה זו בולטת במיוחד בכל הנוגע לדיוקן עצמי, הממזג בין המצויר, הצייר והצופה, אשר מתלכדים לכדי דימוי אחד, 'אני' שנעשה 'אתה' ובתהליך של הזרה הופך ל'הוא'. במהלך הקורס נבחן את נושא הדיוקן העצמי בתולדות האמנות, תוך בחינת מורכבותו ומשמעויותיו השונות. דיונו יפתח בניסיון להגדיר מהי "פרצופיות" ומהו דיוקן עצמי, ויתבסס על דיוקנאות שנעשו לאורך תולדות האמנות ועל טקסטים שונים העוסקים בייצוגי הנושא באמנות, פסיכולוגיה, פילוסופיה וספרות יפה. בשיעורים הבאים נעסוק בסיבות לתיאור דיוקנאות עצמיים, ונבחן סוגים שונים של דיוקנאות עצמיים שנעשו מתקופת הרנסנס ועד ימינו, ביניהם: האמן היוצר, האמן והבד הריק, האמן ובני משפחתו, האמן הסובל, האמן והמוות, האמן במסווה ועוד. בתוך כך נבחן את ההבדלים ואת נקודות הדמיון בין הדיוקנאות העצמיים של אמני העבר, ובין פריחתו העצומה של ה-selfie בימינו אנו.

מטרות הקורס:

מטרת הקורס לעודד דיון ושיח רב-תחומי בכל הנוגע לדיוקן עצמי ולמושגים המורכבים הקשורים בו בתרבות החזותית, כדוגמת: דומות, טיפוסיות, אינדיבידואליזם חזותי, אמת אופטית, מסכה, סלפי, תאטרון העצמי, נרקיסיזם, משמוע עצמי, נזילות מגדרית ועוד

תוצרי למידה

בסימו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

מטרת הקורס לעודד דיון ושיח רב-תחומי בנוגע לסוגיות באמנות הדיוקן העצמי, תוך פיתוח מיומנות של שיח ביקורתי ואנליטי ביחס לדימויים חזותיים ולטקסטים כתובים מתחומי ידע נרחבים.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: סמינר, הרצאה והשתתפות פעילה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- שיעור 1: הקדמה: שיער, DNA ודם: גישות משתנות ביחס לדיוקן העצמי באמנות העכשווית
- שיעור 2: ההיסטוריה של הדיוקן
- שיעור 3: ההיסטוריה של הדיוקן העצמי: הדיוקן והמוות
- שיעורים 4-6. דומות, טיפוסיות ואינדיבידואלים: אמת אמנותית מול אמת אופטית
- שיעור 7. פרצופיות: דיוקן ומסכה
- שיעור 8. תאטרון העצמי

שיעור 9: הדיוקן הצילומי והארכיב: אינדיבידואליזם, משטור ומשמוע חברתי
 שיעור 10: מדיוקן עצמי לסלפי
 שיעור 11: סלפי ונרקסיזם
 שיעורים 12-13: זהויות נזילות: מגדר ומיניות
 שיעור 14: הטוב, הרע והמכוער

חומר חובה לקריאה:

- בארת, רולאן, מחשבות על הצילום, תרגום: דוד ניב (ירושלים: כתר, 1988), 67-74.
- Gombrich, Ernst. "The Mask and the Face, The perception of physiognomic likeness in life and art" in Gombrich, Ernst H., Julian Hochberg and Max Black (eds.), *Art Perception and Reality* (Baltimore: Johns Hopkins, 1972), 1-46.
- Woodall, Joanna, "Introduction: Facing the Subject," in Woodall, Joanna (ed.), *Portraiture: Facing the Subject* (Manchester: Manchester University Press), 1-17.
- בודלר, שארל, "הדיוקן", צייר החיים המודרניים: מבחר כתבים אסתטיים, תרגום: מיכה פרנקל ואבי כץ (תל-אביב: ספרית פועלים, 2003), 93-97.
- גומבריק, ארנסט, סוס עץ או שורשי הצורה האמנותית, תרגום: ברוריה בן ברוך (תל-אביב, 1983), 47-19. N 66 G631
- Fernandez-Dols Jose Miguel and Maria-Angeles Ruiz-Belda, "Spontaneous Facial Behavior During Intense Emotional Episodes: Artistic Truth and Optical Truth," in Russell, James A. and Jose Miguel Fernandez-Dols (eds.), *The Psychology of Facial Expression* (Cambridge: Cambridge University Press, 1997), 255-274.
- Sebeok, Thomas A., "Charles Sanders Peirce's Concept of the Sign," in Cobley, Paul (ed.), *The Routledge Companion to Semiotics and Linguistics* (London: Routledge, 2001), 28-39.
- פישר, מתי, "פנים: המודל הנעלם של הדיוקן והמסכה בעת העתיקה", מותר 9 (2002), 22-9.
- Loh, Maria H., "Renaissance Faciality," *Oxford Art Journal* 32, no. 3 (2009): 341-363.
- Richter, Gerhard, "A Portrait of Non-Identity," *Monatshefte* 94, no. 1 (Spring, 2002): 1-9.
- רוזנברג, יעקב, "המונחים 'פנים' ו'אינסופי' במשנתו של עמנואל לוינס והשלכותיהם על החינוך בעידן הבתר-מודרני, "מתוך גליק, שמוליק (עורך), *זכר דבר לעבדך* (ירושלים: אוניברסיטת בר אילן, תשס"ז), 157-145.
- Deleuze, Gilles and Félix Guattari, "Year Zero: Faciality," in *A Thousand Plateaus* (Minneapolis: University of Minnesota Press, 1987): 167-190.
- Wilson, Dawn M., "Facing the Camera: Self-portraits of Photographers as Artists," *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 70, no. 1 (Winter, 2012): 55-66.
- Gage, John, "Photographic Likeness," in Woodall, Joanna (ed.), *Portraiture: Facing the Subject* (Manchester: Manchester University Press), 1-17.
- Sekula, Allan, "The Body and the Archive," *October* 39 (Winter, 1986), 3-64.
- Wallis, Brian, "Black Bodies, White Science: Louis Agassiz's Slave Daguerreotypes," *American Art* 9, no. 2 (Summer, 1995): 38-61.
- Cardinal, Roger, "Nadar and the Photographic Portrait in Nineteenth-Century France," In Clarke Graham (ed.), *The Portrait in Photography* (London: Reaktion Books, 1992), 6-24.

-
- Wallis, Brian, "Black Bodies, White Science: Louis Agassiz's Slave Daguerreotypes," *American Art* 9, no. 2 (Summer, 1995): 38-61.
 - אובידיס, אהבות ומטמורפוזות ברומא (תל-אביב: ירון גולן, 1988), 354-351.
 - Crozier, W. Ray and Paul Greenhalgh, "Self-Portraits as Presentations of Self," *Leonardo* 21, no. 1 (1988): 29-33.
 - Rosalind Krauss, "Video: The Aesthetics of Narcissism," *October*, Vol. 1. (Spring, 1976), pp. 50-64
 - Jacque Lacan, "The Mirror Stage as Formative of the Function of the I as Revealed in Psychoanalytic Experience," (trans. Alan Sheridan), in Dan Latimer (ed.), *Contemporary Critical Theory* (Orlando: Harcourt Brace Jovanovich, 1989), 502-509.
 - Kenneth N. Levy, William D. Ellison, Joseph S. Reynoso, "A Historical Review of Narcissism and Narcissistic Personality," In Keith W. Campbell and Miller D. Joshua (eds.), *The Handbook of Narcissism and Narcissistic Personality Disorder: Theoretical Approaches, Empirical Findings, and Treatments* (Hoboken, N.J.: John Wiley & Sons, 2011), 3-13.
 - • Knafo, Danielle, "Introduction: By Herself," In *Her Own Image: Women's Self Representation in twentieth-Century Art* (Madison: Fairleigh Dickinson University Press), 15-23.
 - Welby-Everard, Miranda, "Imaging the Actor: The Theatre of Claude Cahun," *Oxford Art Journal* 29, no. 1 (2006): 3-24.
 - • Knafo, Danielle, "Claude Cahun: The Third Sex," In *Her Own Image: Women's Self Representation in twentieth-Century Art* (Madison: Fairleigh Dickinson University Press), 37-57.
 - Auricchio, Laura, "Self-Promotion in Adélaïde Labille-Guiard's 1785 'Self-Portrait with Two Students'," *The Art Bulletin* 89, no. 1 (March, 2007): 45-62.
 - Amano, Tarō. "Can Yasumasa Morimura Save Humanity?," in Morimura Yasumasa, *The sickness unto Beauty: Self-Portrait as Actress*, exh. cat. (Yokohama: Yokohama Museum of Art, 1996), 145-152.
 - Chino, Kaori, "A Man Pretending to Be a Woman: On Yasumasa Morimura's Actresses," ?, in Morimura Yasumasa, *The sickness unto Beauty: Self-Portrait as Actress*, exh. cat. (Yokohama: Yokohama Museum of Art, 1996), 2-7.
 - Bryson, Norman, "Moromura: 3 Readings," ?, in Morimura Yasumasa, *The sickness unto Beauty: Self-Portrait as Actress*, exh. cat. (Yokohama: Yokohama Museum of Art, 1996), 1-7.
 - Rosenthal, Angela, "She's Got the Look! Eighteenth Century Female Portrait painters and the Psychology of a Potentially 'Dangerous Employment'," in Woodall, Joanna (ed.), *Portraiture: Facing the Subject* (Manchester: Manchester University Press), 137-163.
 - McIver, Katherine A., "Lavinia Fontana's 'Self-Portrait Making Music'," *Woman's Art Journal* 19, no. 1 (Spring - Summer, 1998): 3-8.
 - Meagher, Michelle, "Jenny Saville and a Feminist Aesthetics of Disgust," *Hypatia* 18, no. 4 (Autumn - Winter, 2003): 23-41.
 - Blackshaw, Gemma, "The Pathological Body: Modernist Strategising in Egon Schiele's Self-Portraiture," *Oxford Art Journal* 30, no. 3 (2007): 377-401.
 - Berman, Patricia G., "Edvard Munch's Self-Portrait with Cigarette: Smoking and the Bohemian Persona," *The Art Bulletin* 75, no. 4 (December, 1993): 627-646.

-
- Barnes, Bernadine, "Skin, Bones, and Dust: Self-Portraits in Michelangelo's 'Last Judgment'," *The Sixteenth Century Journal* 35, no. 4 (Winter, 2004): 969-986.

חומר לקריאה נוספת:

- Alarco, Paloma, *The mirror & the Mask: Portraiture in the Age of Picasso* (New Haven, 2007).
- Ammann, Jean-Christophe and al. *Lucian Freud: Naked Portraits* (Ostfildern, 2001).
- Armstrong, Carol, "Reflections on the Mirror: Painting, Photography, and the Self Portraits of Edgar Degas," *Representations* 22 (Spring, 1988): 108-141.
- Bailey, Colin B. *Renoir's Portraits: Impressions of an Age*, exh. cat. (Ottawa: National Gallery of Canada, 1997).
- Bajou, Valérie. *Eugène Carrière, 1849-1906 : Portrait intimiste* (Lausanne, 1999).
- Bauman, Felix and Marianne Karabelnik (eds.). *Degas Portraits*, exh. Cat. (Zurich, Kunsthhaus, 1994).
- Berger, Harry. *Manhood, Marriage, and Mischief: Rembrandt's 'Night watch' and Other Dutch Group Portraits* (New York, 2007).
- Blackshaw, Gemma, "The Pathological Body: Modernist Strategizing in Egon Schiele's Self-Portraiture," *Oxford Art Journal* 30, no. 3 (2007): 377-401.
- Boggs, Jean Sutherland. *Portraits by Degas* (Berkeley, 1962).
- Bond, Anthony and Joanna Woodall. *Self Portrait: Renaissance to Contemporary* (London, 2005).
- Borchert, Till-Holger. *Memling and the Art of Portraiture* (London, 2005).
- Brilliant, David. *Portraiture* (Cambridge, 1991).
- Brown, Katherine. *The Painter's Reflection: Self-Portraiture in Renaissance Venice, 1458-1625* (Florence, 2000).
- Brown, Marilyn R. "Manet's Old Musician, Portrait of a Gypsy and Naturalist Allegory," *Studies in the History of Art* 8 (1978): 77-87.
- Burroughs, Louise, "A Portrait of Ingres as a Young Man," *The Metropolitan Museum of Art Bulletin* 19, no. 1 (Summer, 1960): 1-7.
- Canar, Burcu, "Deleuze and the Face," *Lingua ac Communitas* 21 (2011): 33-52.
- Crozier, W. Ray and Paul Greenhalgh, "Self-Portraits as Presentations of Self," *Leonardo* 21, no. 1 (1988): 29-33.
- Dickey, Stephanie S. *Rembrandt Face to Face*. Indianapolis, 2006.
- Daguerre, Louis Jacques Mande, "Daguerreotype", in Trachtenberg, Alan (ed.), *Classic Essays on Photography* (New Haven: Leete's Island Books, 1980 [1839]), 11-14.
- Dillon, Sheila. *Ancient Greek Portrait Sculpture: Contexts, Subjects, and Styles* (New York, 2006).
- Dorn, Ronald. *Van Gogh Face to Face: The Portraits* (London, 2000).
- Edelsztein, Sergio, Guy Ben-Ner, *Self-Portrait as a Family Man, the Israeli Pavilion at the 51st Venice Biennale* (Tel Aviv, 2005).
- Elderfield, John, "The Self-Portrait Drawings of Armando Reverón," *Master Drawings* 40, no. 1 (Spring, 2002): 24-42.

-
- Egerton, Judy, "Joseph Wright of Derby: Self-Portrait in a Fur Cap", *Art Institute of Chicago Museum Studies* 18, no. 2 (1992): 112-123, 183-184.
- Ewing, William A., and Nathalie Herschdorfer. *Face: The New Photographic Portrait* (London, 2006).
- Gallop, Jane, "Lacan's "Mirror Stage": Where to Begin," *SubStance* 37-38 (1982/1983): 118-128.
- Gibson, Robin. *Painting the Century: 101 Portrait Masterpieces, 1900-2000*, exh. cat. (London, National Portrait Gallery, 2000).
- Goffman, Erving. *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity* (London: Penguin Books, 1990).
- Goffman, Erving. *The Presentation of Self in Everyday Life* (London: Penguin Books, 1990).
- Grove, Nancy. *Magical Mixtures: Marisol Portrait Sculpture*, exh. cat. (Washington D.C National Portrait Gallery, April-August 1991).
- Higonnet, Anne, "Self-Portrait as a Museum," *Anthropology and Aesthetics* 52 (Autumn, 2007): 198-211.
- Hoffmann, Edith, "Courbet Self-Portraits in Paris," *The Burlington Magazine* 115, no. 841 (April, 1973): 264-267.
- Jensen, Ann Adams. *Public Faces and Private Identities in Seventeenth Century Holland: Portraiture and the Production of Community* (Santa Barbara, 2006).
- Jensen, Margaret Robin. *Face to Face: Portraits of the Divine in Early Christianity* (Minneapolis, 2004).
- Kirwin, Liza, and Joan Lord. *Artists in their Studios: Images from the Smithsonian's Archives of American Art* (New York, 2007).
- Klein, John. *Matisse Portraits* (New Haven, 2001).
- Le Dernier portrait, exh. cat. (Paris: Musée d'Orsay, 2002).
- McIver, Katherine A., "Lavinia Fontana's "Self-Portrait Making Music", " *Woman's Art Journal* 19, no. 1 (Spring - Summer, 1998): 3-8.
- McPherson, Heather. *The Modern Portrait in Nineteenth Century France* (Cambridge: Cambridge University Press, 2001).
- Modern Portraits: The Self & Others, exh. cat. (New York: Columbia University, 1976).
- Montfort, Catherine R., "Self-Portraits, Portraits of Self: Adélaïde Labille-Guiard and Elisabeth Vigée Lebrun, *Women Artists of the Eighteenth Century*," *Pacific Coast Philology* 40, no. 1 (2005): 1-18.
- Morphet, Richard (ed.). *R.B. Kitaj: A Retrospective*, exh. cat. (London: Tate Gallery, 1994).
- Nairne, Sandy, and Sarah Howgate. *The Portrait Now* (New Haven, 2006).
- Nancy, Jean-Luc. *Le regard du portrait* (Paris, 2000).
- Natter, Tobias G. *Oskar Kokoschka: Early Portraits from Vienna and Berlin, 1909-1914*, exh. cat. (New York, Neue Galerie, 2000).
- Nochlin, Linda. "Gustave Courbet's Meeting: A Portrait of the Artist as a Wandering Jew," *Art Bulletin* 49 (1967): 209-222.
- Penrose, Ronald. *Portrait of Picasso* (New York, 1957).
- Portraits de femmes, la femme dans la peinture au XIXème siècle*, exh. cat. (Musée des Beaux Arts de Carcassonne, 2000).

-
- Posèq, Avigdor. "Five Allegorical Self-Portraits of Igaël Tumarkin," *Jewish Art* 12-13 (1986/1987): 320-334.
- Prideaux, Sue. *Edvard Munch: Behind the Scream* (New Haven, 2005).
- Rainbird, Sean (ed.). *Max Beckmann* (London, 2003).
- Rewald, Sabine. *Glitter and Doom: German Portraits From the 1920s*, exh. cat. (New York: The Metropolitan Museum of art, 2006).
- Rideal, Liz. *Mirror Mirror: Self-Portraits by Women Artist*, exh. cat. (London: National Portrait Gallery, 2001).
- Silverman, Hugh J., "Cézanne's Mirror Stage," *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 40, no. 4 (Summer, 1982): 369-379.
- Soussloff, Catherine M. *The Subject in Art: Portraiture and the Birth of the Modern* (Durham, 2006).
- Springer, Peter. *Hand and Head: Ernst Ludwig Kirchner's Self-portrait as Soldier* (Berkeley, 2002).
- Steiner, Wendy. "The Semiotics of a Genre, Portraiture in Literature and Paintig," *Semiotica* 21 (1977): 110-119.
- Talbot, William Henry Fox, "A Brief Historical Sketch of the Invention of the Invention of the Art," in Trachtenberg, Alan (ed.), *Classic Essays on Photography* (New Haven: Leete's Island Books, 1980 [1844]), 27-36.
- Wilson, Dawn M., "Facing the Camera: Self-portraits of Photographers as Artists," *The Journal of Aesthetics and Art Criticism* 70, no. 1 (Winter 2012): 55-66.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
 הרצאה 20 %
 השתתפות 0 %
 הגשת עבודה 70 %
 הגשת תרגילים 0 %
 הגשת דו"חות 0 %
 פרויקט מחקר 10 %
 בחנים 0 %
 אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: